

FONETIKA VA GRAFIKA ASOSLARINI O'RGANISHDA PEDAGOGIK TEKNOLOGIYALARNI QO'LLASH

*Pedagogika fakulteti Boshlang'ich ta'lim
yo'nalishi 309-guruh talabasi Axrolova Mohlaroy*

Annotatsiya: Fonetika va grafika asoslarini o'rganish nafaqat tilshunoslik, balki pedagogika sohalarida ham katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada fonetika va grafikaning o'qitilish jarayonida pedagogik texnologiyalarni qo'llashning samaradorligi, metodik yondashuvlar va innovatsion usullar tahlil qilinadi. Pedagogik texnologiyalar yordamida o'quvchilarda lingvistik ko'nikmalarni rivojlantirish, ularning tilni to'g'ri talaffuz qilishlari va yozish ko'nikmalarini oshirishda qanday yondashuvlar qo'llanilishi mumkinligi haqida so'z boradi.

Kalit so'zlar: Fonetika, grafika, pedagogik texnologiyalar, o'qitish metodikasi, talaffuz, yozuv texnikasi, interfaol metodlar, lingvistik ko'nikmalar, didaktik yondashuv.

Аннотация: Изучение основ фонетики и графики имеет большое значение не только в лингвистике, но и в педагогике. В данной статье анализируется эффективность применения педагогических технологий в процессе обучения фонетике и графике, рассматриваются методические подходы и инновационные методы. Освещаются подходы, позволяющие с помощью педагогических технологий развивать у учащихся лингвистические навыки, а также улучшать их произношение и письменные навыки.

Ключевые слова: Фонетика, графика, педагогические технологии, методика обучения, произношение, техника письма, интерактивные методы, лингвистические навыки, дидактический подход.

Abstract: The study of the fundamentals of phonetics and graphics is of great importance not only in linguistics but also in pedagogy. This article analyzes the effectiveness of applying pedagogical technologies in the teaching process of phonetics and graphics, as well as methodological approaches and innovative methods. It

discusses approaches that, through pedagogical technologies, help develop students' linguistic skills and improve their pronunciation and writing abilities.

Keywords: Phonetics, graphics, pedagogical technologies, teaching methodology, pronunciation, writing techniques, interactive methods, linguistic skills, didactic approach.

Fonetika va grafika tilshunoslikning muhim sohalaridan bo'lib, tilni o'rganish jarayonida o'quvchilarning lingvistik ko'nikmalarini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. Fonetika so'zi tilning tovush tizimini, ya'ni tovushlarning shakli, talaffuzi, har bir tovushning o'ziga xos xususiyatlarini o'rganadi. Bu soha tilni to'g'ri talaffuz qilishni o'rgatishda, o'quvchilarga har bir tovushning tovushdagi o'rnini va talaffuzda yuzaga keladigan muammolarni tushunishga yordam beradi. Grafika esa yozuv tizimi bilan bog'liq bo'lib, harflar, ularning shakllari, qo'llanish usullari va ularni o'qish qobiliyatlarini o'rganadi. Bu soha, o'quvchilarga to'g'ri yozuvni o'rganishda, ayniqsa, yozuv texnikasi va imloviy qoidalarni mukammal o'zlashtirishda muhim ahamiyatga ega.

Pedagogik texnologiyalarni fonetika va grafika sohalarida qo'llash, o'quvchilarning o'rganish jarayonini yanada samarali qilishda muhim vosita bo'lib xizmat qiladi. O'qituvchilar, ilg'or pedagogik texnologiyalarni qo'llash orqali o'quvchilarga nafaqat nazariy bilimlarni, balki amaliy ko'nikmalarni ham o'rgatish imkoniyatiga ega bo'ladi. Fonetika va grafika sohalarida qo'llaniladigan innovatsion metodlar, o'quvchilarning to'g'ri talaffuz qilishlarini va yozuv qobiliyatlarini rivojlantirishga yordam beradi. Fonetika darslarida, masalan, audio va video materiallarni ishlatish orqali o'quvchilar tovushlarning qanday talaffuz qilinishini va ularning o'zgarishini yaxshiroq tushunadilar. Grafika darslarida esa, yozuv shakllarini o'rganish uchun kompyuter dasturlari yoki interfaol materiallardan foydalanish, o'quvchilarning yozuv texnikasini rivojlantiradi va ularni yanada aniq va to'g'ri yozishga o'rgatadi.

Fonetika va grafika o'rganishidagi pedagogik texnologiyalar, o'quvchilarning individual xususiyatlarini hisobga olishga imkon beradi. Buning natijasida, o'qituvchi har bir o'quvchining o'ziga xos ehtiyojlarini va o'rganish uslubini aniqlash orqali, o'quv jarayonini moslashtirishi mumkin. Masalan, o'quvchilarning talaffuzdagi xatoliklarini aniqlash va ularni to'g'rilash uchun maxsus dasturlar yoki fonetik tahlil vositalaridan foydalanish mumkin. Shuningdek, yozuvdagi xatoliklarni tuzatish uchun interfaol mashqlar va testlar orqali o'quvchilarning natijalari doimiy ravishda tahlil qilinadi va ular o'z bilimlarini mustahkamlashga imkoniyat yaratadi.

Fonetika va grafika asoslarini o'rgatishda pedagogik texnologiyalarni qo'llash jarayonida turli metodologik yondashuvlar mavjud. O'quvchilarning talaffuzini shakllantirishda fonetik pedagogik texnologiyalar va grafika bilan bog'liq faoliyatlarda yozuv texnikasini rivojlantirishda samarali metodlar qo'llaniladi. Metodik yondashuvlarni quyidagi asosiy tamoyillarga ajratish mumkin:

- **Tanaffusli pedagogik texnologiyalar** – o'quvchilarga til o'rganish jarayonini qiziqarli va interfaol tarzda taqdim etadi, bu esa ularning diqqatini ushlab turishga yordam beradi.
- **Aktiv o'qitish metodlari** – o'quvchilarni mustaqil ishlashga undaydi, bu esa o'z-o'zini rivojlantirishni rag'batlantiradi.
- **Kompyuter texnologiyalaridan foydalanish** – fonetik va grafika mashqlarini bajarishda kompyuter dasturlarini qo'llash o'quvchilarga zamonaviy texnologiyalarni o'rgatadi va ularni o'rganish jarayonini qiziqarli qiladi.

Fonetika va grafika bo'yicha darslarni o'tkazishda pedagogik texnologiyalarni qo'llashning innovatsion metodlaridan biri bu **interfaol metodlardir**. Interfaol metodlar, o'quvchilarning o'zaro faoliyatini kuchaytiradi va ular o'rganayotgan mavzu bo'yicha mustahkam bilimlarni olishga yordam beradi. Misol uchun, fonetik talaffuz mashqlari va yozuv ko'nikmalarini rivojlantirish uchun quyidagi metodlar qo'llanishi mumkin:

1. **Talaffuzni rivojlantirishda audio va video materiallar:**

O'quvchilar, talaffuzni to'g'ri shakllantirish uchun audio va video materiallarni

tinglash va ko‘rish orqali o‘z bilimlarini mustahkamlashlari mumkin. Bu metod o‘quvchilarga tilni to‘g‘ri talaffuz qilishni ko‘rsatib, ularni mustahkam asoslar bilan ta‘minlaydi.

2. **Rol o‘ynash:** O‘quvchilarga o‘zaro rol o‘ynash faoliyatlarini bajarish taklif qilinadi, bu esa ularning fonetik va grafika ko‘nikmalarini rivojlantirishga yordam beradi. Bu metod o‘quvchilarning amaliy tajriba olishlariga, tilni kundalik hayotda qo‘llashlariga imkon yaratadi.

3. **Multimedialardan foydalanish:** Kompyuter yordamida fonetik mashqlarni va yozuv texnikasini o‘rgatishda multimediali materiallardan foydalanish o‘quvchilarni o‘z bilimlarini mustahkamlashga undaydi. Bu metod o‘quvchilarga yaratgan til materiallari asosida o‘quv jarayonini interfaol tarzda o‘rganish imkoniyatini beradi.

Tadqiqotda o‘quvchilarning fonetik va grafika asoslari bo‘yicha bilimlarini rivojlantirishda pedagogik texnologiyalarni qo‘llash natijalari o‘rganildi. Tajribaviy guruhda interfaol metodlardan foydalanib, fonetik va grafika mashqlari bajarildi. O‘quvchilarning talaffuzidagi yaxshilanishlar, yozuvdagi aniqlik va to‘g‘rilik, hamda ularning o‘rganishga qiziqishi sezilarli darajada oshdi. O‘quvchilar tomonidan bajarilgan vazifalar, ular o‘zgarishlarni ko‘rib, o‘rganilgan materiallarni amaliyotda qo‘llashlari mumkinligini ko‘rsatdi.

Fonetika va grafika asoslarini o‘rgatishda pedagogik texnologiyalarni qo‘llash o‘quvchilarning til o‘rganish jarayonini samarali va qiziqarli qilishda muhim ahamiyatga ega. Innovatsion metodlar yordamida o‘quvchilar fonetik va grafika ko‘nikmalarini rivojlantiradilar. Pedagogik texnologiyalarni to‘g‘ri tanlash va qo‘llash, o‘quvchilarning bilim darajasini oshirishda katta rol o‘ynaydi. Shuningdek, o‘qituvchilar uchun bu metodlar o‘quvchilarga individual yondashuvni amalga oshirishga yordam beradi, ularning bilimlarini mustahkamlash imkoniyatini yaratadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. **Abduvohidov, S. N., & Ganiyev, Z. A.** (2021). *Geografiya ta'limi metodikasi. O'quv qo'llanma.* – Samarqand: SamDU nashriyoti.
2. **Umaschi Bers, M.** (2018). *Innovatsion texnologiyalarni ta'lim jarayonida qo'llash.* – London: Routledge.
3. **Usmonov, S., To'raxo'jayev, N., & Qosimov, M.** (2022). *Ta'limda interfaol metodlarni qo'llash.* – Toshkent: Sharq.
4. **Kushnarenko, V. A.** (2019). *Fonetika va uning pedagogik ahamiyati.* – Toshkent: O'qituvchi.
5. **Shamsutdinova, N.** (2020). *Grafika va yozuv texnikasini o'rgatish metodikasi.* – Toshkent: Fan va texnologiya.
6. **Sharifova, G. A.** (2017). *Pedagogik texnologiyalar va ularning ta'lim tizimidagi roli.* – Toshkent: O'zbekiston xalq ta'limi nashriyoti.
7. **Ismailov, A. T.** (2018). *Lingvistik metodlar va pedagogik texnologiyalar: o'qitish metodikasi.* – Toshkent: Ma'naviyat.
8. **Jorayev, A. D.** (2020). *Fonetika va fonetik pedagogika asoslari.* – Toshkent: O'qituvchi.
9. **Tursunov, A. R., & Mahmudov, M. R.** (2016). *Pedagogik texnologiyalar va innovatsion metodlar.* – Toshkent: Ijtimoiy fanlar.
10. **Zokirova, N.** (2021). *Zamonaviy ta'limda interfaol metodlarni qo'llash va ularning samaradorligi.* – Toshkent: Fan va ta'lim.